

Mateja Kavčič (*1970, Novo mesto) je leta 1994 diplomirala na oddelku za slikarstvo Akademije za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je kasneje obiskovala tudi slikarsko specialko. Leta 2007 je pridobila pedagoško-andragoško izobrazbo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Od leta 1995 ima status samozaposlene v kulturi. Deluje kot vizualna umetnica na področju slikarstva, risbe, grafike, prostorskih postavitev in land arta. Sodeluje pri restavratorskih projektih in vodi medgeneracijske delavnice in ustvarjalnice za otroke. Je prejemnica glavne nagrade Majskega salona 2023, nagrade Ivane Kobilca 2021 za tekočo produkcijo in priznanja Majskega salona 2011. Njena dela so tako v zbirkah pomembnejših galerij v Sloveniji, eno je razstavljeno v Indiji, kot tudi v zasebnih zbirkah v Sloveniji in tujini. Od leta 1993 se kontinuirano predstavlja na samostojnih in skupinskih razstavah v Sloveniji in v tujini. Zanja so značilne slike in risbe na okroglih formatih in velike risbe z ogljem, nanešene neposredno na zidove galerij, ter prostorske postavitve, sestavljene iz materialov, najdenih v naravi, pa tudi eksperimentalni projekti na prostem.

Projekti v letu 2024: razstava *Retrovizije* z Anjo Jerčič Jakob, odprti atelje, Švicarija, Ljubljana, SI; performans na bregu reke Ganges, Varanasi, IN; prostorska postavitev v javnem prostoru, Forchheim, DE; razstava *Shramba*, kašča Domačije Pr' Lenart, Belo, SI; umetniška rezidenca MZK, Dunaj, AT. Živi in ustvarja v Škofji Loki, občasno dela v priložnostnem ateljeju Galerije Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki.

Alja Piry (*1982, Ljubljana) je slovenska umetnica, ki živi in dela na Dunaju. Njena umetniška praksa poteka na presečišču vizualne umetnosti in literature. Samostojno in v sodelovanjih razvija knjige umetnikov, fotografske serije, videoeseje in grafična dela, za katera sta značilna konceptualni pristop in izrazita liričnost. Pri razvoju njenih del imajo participativni in družbeno angažirani projekti pomembno vlogo.

Diploma iz zgodovine umetnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (2007) in iz slikarstva na Universität für angewandte Kunst Wien (2010). Samostojne in skupinske razstave (izbor): Galerija P74, Ljubljana (2019), Galerija DLUL, Ljubljana (2017), Media Nox, Maribor (2015), MAXXX Project space, Sierre (2015), Forum Stadtpark, Gradec (2014), Kunstforum Montafon (2014), MGLC, Ljubljana (2014) in MUSA Startgalerie, Dunaj (2012). Prejela je štipendije za delo na rezidencah v Parizu, na Belem, v Budimpešti, Sierru in Berlinu. Zbirke: *Sammlung Fotografie & Medienkunst Museum der Moderne Salzburg*, *Arthotek des Bundes Belvedere 21*, *MUSA Sammlung der Stadt Wien*, *Hubert Kretschmer Künstlerbücherarhiv*, *Zavod P.A.R.A.S.I.T.E.*

Mateja Kavčič in Alja Piry
MOČVIRJE
11. 10.–9. 11. 2024

MMC KIBLA/KiBela, Ulica kneza Koclja 9, Maribor
Odpiralni čas: od ponedeljka do petka od 10. do 18. ure, v soboto od 10. do 14. ure

Mateja Kavčič in Alja Piry

MOČVIRJE

11. 10.–9. 11. 2024
MMC KIBLA/KiBela

Sobivanje umetniških poetik Mateje Kavčič in Alje Piry

Nemški umetnik Joseph Beuys (1921–1986) je po performansu – kopanju v močvirju, leta 1971 zapisal: »Severnoevropska barja so najživahnejši deli naše evropske pokrajine, ne v smislu flore in favne, temveč kot skrivnostna skladišča življenja, skrivnosti in kemičnih preobrazb, kot ohranjevalci pretekla zgodovine. Hkrati pa so tudi pomembni regulatorji v ekologiji vodne bilance, zato se nikakor ne morem strinjati z njihovim izsuševanjem za rabo tal.«¹ Beuys, eden od vidnejših predstavnikov neoavantgardnega gibanja Fluxus v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, je v svojem delu in prepričanju pogosto odpiral radikalne javne razprave o številnih temah, vključno s političnimi, družbenimi, ekonomskimi in okoljskimi vprašanji.

Na fenomenu močvirja temelji tudi umetniški dialog Mateje Kavčič in Alje Piry, pripravljen za razstavišče KiBela, vendar je njegovo sporočilo precej subtilnejše. V svojem bistvu izhaja iz globokega spoštovanja narave in osebne izkušnje sobivanja z rastlinskim svetom, prevedenim v umetniški jezik. Ta posredno zavrača paradigmo antropocentrizma, poziva k širjenju zavedanja o odgovornem soustvarjanju odnosov in kritizira rabo načel nenehnega spreminjanja normativov za ohranjanje kakovosti naravnih virov. Slikarkama je poetična premisa ekologa, ornitologa, esejista in pesnika Iztoka Geistra (1945) bližje kot Beuysov aktivizem. Geister namreč v knjigi *O zaupanju v naravo* (2022) pojasnjuje, da bi naj naš odnos do narave temeljil na spoštovanju živih bitij, se prilagajal njihovim spremembam in ne nasprotno.

V aktualnih delih se ustvarjalki vsaka na svoj način ukvarjata s travnimi bilkami različnih rastlinskih vrst. V mestnem okolju so le-te navadno označene kot pleveli, malo dlje od mestne meje so sestavni element travnika, na vlažnih tleh mokrišča. Prav slednje, kot dejanski naravni prostor in kot metafora, predstavljajo motivno izhodišče tega razstavnega projekta v Kibli. Z namenom za njegovo uresničitev sta avtorici v preteklem poletju določen čas skupaj ustvarjalno preživeli v idilični okolici Kostanjevice na Krki. Obiskovali sta vlažne travnike s cvetočo vegetacijo in postopoma se je izoblikovala ideja za svojevrstno ambientalno postavitev iz naravnih materialov. Te je prispevala Mateja Kavčič, dopolnjujejo jih tekstualna dela v obliki vizualne poezije Alje Piry.

Mateja Kavčič si naravo jemlje za zgled pri vsakdanjih opravilih in pri umetniškem delu. Poskuša se zavestno izogibati načelom sodobne družbe, ki je vse bolj podvržena naglici in kopičenju nepomembnih informacij. Bolj jo pritegne opazovanje nekaterih življenjskih procesov kot so rast, minevanje, izginjanje in ponovno rojstvo. Hoče jih razumeti in se jim prilagoditi. Pri ustvarjanju se izraža v raznolikih likovnih medijih in jih med seboj prepleta. V zadnjem času je prestopila meje slikarstva in začela (so)ustvarjati z naravo in situ ali s skrbno domišljenim prenosom

¹ <https://locus.ou.nl/locus-dossier-culturele-plaatsen/joseph-beuys>, uporabljen: 30. 9. 2024

v galerijski prostor. Za ustvarjanje si vzame veliko časa. Kadar dela neposredno z naravnim materialom, jo to pomirja in je vzgib za kontemplacijo. Svoje početje večkrat primerja s tradicionalnimi kmečkimi ročnimi opravili.

Avtorica se posveča oblikovanju posebnih prostorov iz trav, sena, vej in suhega cvetja, ki obiskovalca popeljejo v intimen odnos z naravo. V KiBeli je poustvarila prehod iz visečih trav, ki asociira na močvirje, skozi katerega pot navadno ni enostavna. Zaradi tega prehod ni speljan naravnost in zastira pogled na celoten galerijski prostor. Ob vstopu vanj so nagovorjena vsa obiskovalčeva čutila. Poleg vizualnega doživetja je med sprehodom skozenj neizbežen dotik šelestečih trav izrazitega vonja. Med gibanjem po galerijskem prostoru naletimo na preproge okrogle oblike, spletene iz kit teh trav. Namenjene so počitku, na njih lahko v miru posedimo, tudi poležimo in si oddahnemo od zunanjega sveta. Pri tem nam bo morebiti uspelo dojeti avtoričino rahločutno sporočilo.

Pomen mokrišča je glede na njegovo biološko posebnost v različnih kontekstih moč razumeti tudi drugače, celo diametralno. Zaradi divjega rastja je največkrat neprehodno, njegovo vlažnost spremlja značilen vonj in predstavlja primerno okolje za razvoj mrčesa, kar večinoma vzbuja neugodje, odpor ter celo gnus. Tako je v določenih pregovorih, mitih in ljudskih zgodbah z močvirjem primerjana človekova čustvena vznemirjenost, negotovost in neodločnost ali je prispodoba za neprijetno ter zatohlo družbeno okolje. Hkrati je vloga močvirja zelo pomembna za samo tam živeče rastline in živali. Zavedanje, da gre v mnogih primerih za redkosti njihovega obstoja, nas vzpodbudi k nasprotni konotaciji, vredni občudovanja in spoštovanja takšnega okolja.

S prenesenimi pomeni močvirja se na presečišču likovne in literarne umetnosti ukvarja Alja Piry. V njeni poetiki je možno skozi podobe močvirskih trav na ravni metaforičnih vzporednic razbirati spogledovanje z družbenimi fenomeni, ki odpirajo vprašanja identitete, eksistencialne ambivalence in priložnosti za osebno rast. Umetnica, živeča na Dunaju, povezuje različne osebne izkušnje s prepoznavanjem sebe v posameznih družbenih vlogah in si prizadeva izoblikovati lasten glas. Nemoč, ranljivost, ponižnost, strah, nasproti dosežku, samozavesti, pripadnosti in spoštovanju – so le nekatere izmed zapisanih besed iz niza avtoričinega monologa, povezanega v likovno obliko iz močvirja.

S tako koncipiranimi deli Piryjeva oživlja eno od v preteklosti zelo intrigantnih smeri slovenskega literarnega neomodernizma. Pri tem mislim na postopke vizualne (oziroma konkretne) poezije, ki je bila priljubljena pri nekaterih ustvarjalcih v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Avtorica po modelu carmen figuratum posega z namenom eksperimentiranja po formalni plati – z jasno ter neposredno komplementarnostjo vizualnega in slušnega materiala. Dialog s preteklimi kanoniziranimi umetniškimi praksami morda spominja na postmodernistično držo. A le navidezno, saj umetničino sporočilo vsakršno relativizacijo resnice jasno odklanja. S skoraj romantično evokacijo subjektivnosti se osredotoča na osebno izkustvo z željo po spolnomočenju.

Zadnja dela Piryjeve segajo v območje intimizma, zato si bom dovolila citat iz poezije Ivana Minattija:

*... trave imajo veliko dušo
In mehke mehke zelene roke.*

Šel bom

In se mednje vrgel na obraz. (Šel bom)

Močvirje Mateje Kavčič in Alje Piry je celovita večmedijska umetnina, pri kateri ne gre za naključno kopičenje odmrlih organskih materialov v galerijski prostor (v kontekstu načel umetniške smeri *arte povera*), temveč gre za kompleksnejšo vizualno kompozicijo, kjer posamezni elementi soustvarjajo svojevrsten ambient v maniri OHO-jevega reizma. Pojavnost posameznih snovi, njihova oblika, vonj, taktilnost ipd. so tisti mentalni prožilci obiskovalčevih čutil, ki okrepijo um, da je sposoben razbrati preplet dveh ustvarjalnih procesov in dveh različnih umetniških izrazov, združenih v skupnem prepričanju v brezpogojno spodbujanje zdravega odnosa človek-okolica.

– mag. Mojca Štuhec